

Akɪnɪfarir Faragha Zuim, Pol Timoti baghava an Osiri

Akar Faragha Zuim

Timoti, Kraisin adarazir gumazir igiar mam, a Listran nguibar Galesian Provinisin itimin ize. An amebam, a Judan amizim, ezi an afeziam a Grighin gumazim. Pol Timoti inizima, an a koma aruava Godin ingangarim gami. (Ni Aposel 16:1-3in gan). Egha Timoti gin Efesusin nguibar ekiamin itir siosin gumazir dapanimin oto. Ezi Pol akɪnɪfarir kam a bagha an osiri.

Akɪnɪfarim faragha miɛgir bizim, a kamakin, Timoti deravira ua bagh ganigh, gumazitaba gumazamizibar niɛhnizir gavgavibagh asighasighan maraghe. Gumazir kaba me niɛhnizir igharaziba ikia ghaze, nguazir kamini itir biziba da derazir puvati. Kamaghin, gumazim guizbangin ikirimirir aghuim inisiva, dagher taba ateghiva egh amuimin ikian marki.

Bizir igharazir ekiar akɪnɪfarim miɛgir mam, a siosin ingangarim deraviram an ganam. Egha a uaghan miɛgia ghaze, siosin gumazir dapaniba ko siosin ingangarir gumaziba, me arazir aghuibar amu.

Akɪnɪfarimin akar abuananaba, Pol Timoti miɛgia ghaze, a Kraisi Iesusin ingangarir gumazir aghuimra iki, egh arazir aghuibar vaghvagh siosin gumazamizibar amu.

Timoti uabi uan araziba deraghvira dar ganiva, egh siosin gumazamiziba uaghan men gan

(Sapta 1-6)

¹ Ki Pol, ki Krai Iesusin aposel. God, en Akurvazir Gumazim, ko Krai Iesus, gumazir e ganasa mizuaim, aning na misevezima ki aposelin oto.

² Timoti, ni na ko nighnizir gavgavim iki-ava, egha mati guizbangira nan otarim. Ezi ki akinafarir kam ni bagha an osiri. God en Afeziam ko Krai Iesus en Ekiam, aningin apangkuvim koma kuarkuvim, ni damuti ni navir amirizimin iki.

E ifavarir akaba bar a da baraghan kogham

³ Ki fomira Masedonian Provinsin ghughava, egha dughiar kamn ki akar gavgavir mam ni ganingi, egha datirighin ki akar kamra ua kamaghin ni mikimasa. Ki ghaze, ni Efesusin Nguibar Ekiamin ikiva egh gumazir maba migirigiar gavgavim me daning suam, me gumaziba Godin akamin men sure damuva, akar ifavarir taba me damuvira ikian marki.

⁴ Egh me pura eghaghanir araziba ko men ovavibar ziar migirigiar me zurara migiavira itiba, da atakigh. Akar kaba men nighnizibagh amima me onganighava tintiniba uariv gia uari adosi. Akar kaba me damuti, me nighnizir gavgavim Godin ikian kogham, egh God e damuamin bizim me deragh a gifoghan kogham.

⁵ Nan akar gavgavir kamın mıngarımra kara, e bar uarigh ifuegham. E fo, e guızın nıghnızır gavgavım İesusın ikia, navir zuruzım ikia, egha uan araziba deravıra da tuisıgha arazır aghuıbar gın zui. Eghtı bizır kaba e damutı, e bar uarigh ifuegham.

⁶ Marazı arazır kam atakı, egha datırıghın me onganıgha pura akar mıngarıba puvatızıbav geı.

⁷ Egha me ıgharaz darazı Godın Arazıbar men sure damuasa. Egha me ghaze, men mıgırıgıaba bar guızbangıra. Ezi akar me gun mıgeım, an mıngarım me uarı a gifozır puvatı, egha me uarı uan akam deragha a gifozır puvatı.

⁸ E kamaghın fo, Moses Osırızır Arazır God a Ganıngızıba, da bar dera. Eghtı gumazıtam bar deragh Godın Arazır kabır gın mangıtı, Arazır Kaba an deragham.

⁹ Ezi e uaghan kamaghın fo, God uan Arazıba isa gumazamızır aghuıba bagha da anıngızır pu. Puvatı, a gumazamızır arazır kurabagh amıba bagha, da me ganıngı. Gumazamızır akaba batozıba, ko akaba barazır puvatızıba, ko gumazır akırım ragha God gasarazıba, merara God me bagha uan Arazıba anıngı. Kar gumazamızır Godın zıam fer puvatızıba, ko gumazır Godın aghuazıba, ko gumazır uan amebaba ko afezıaba mısoğhezı me aremezıba, ko gumazır ıgharaz darazı mısozıma me arıaghrezıba,

¹⁰ ko arazır mızırızıbagh amıba, ko gumazır uarıra uarı isava akuıba, ko gumazır gumazıba

1:5: Ro 13:8-10, Ga 5:14, 2 Ti 2:22 **1:7:** 1 Ti 6:4, 6:20, Ta 1:10

1:8: Ro 7:12, 7:16, 7:22 **1:9:** Ga 3:19, 5:23 **1:10:** Stt 19:4-5, 1 Ti 6:3, 2 Ti 4:3, Ta 1:9

okiava me gamima me pura ingangarir gumaz-ibar otiviba, ko gumazir ifariba, ko gumazir kotin aven ifariba, merara God me bagha uan Araz-iba da aningi. Egha uaghan gumazamizir Godin guizin akamin apaniba, God me bagha uan Araz-iba da aningi.

¹¹ Ezi guizin akar kam, a God an gun mikimasa na ganingizir akam, an akar aghuir kamın mirara ghu. Ezi akar aghuir kam e miġia ghaze, God angazangarir ekiamın aven ikia, egha gavgavir ekiam iti. A bar derazima gumaziba ko amiziba an ziam fe.

God Polin apangkuvizima, Pol a minabi

¹² En Ekiam Krais Iesus ingangarim bagha gavgavim na ganigha ghaze, ki an ingangarim damuam. Egha ingangarir kam damuasa na amisefe. Ezi kamagh sua, ki a minaba.

¹³ Guizbangira, fomira ki dibovir akabar an ziam gasighasiki, egha ki an apanim gamuava, egha akar kurabar a mikeme. Ezi a fo, ki deragha a gifozir puvatigha, egha nighnizir gavgavim an itir puvati, egha arazir kabagh ami. Kamaghın amizima a nan apangkufi.

¹⁴ Ezi Krais Iesus en Ekiamın apangkuvim bar na gizivazima, egha a na gamima, ki nighnizir gavgavim an ikiava egha gumazamizir nighnizir gavgavim Krais Iesusın itiba, bar me gifonge.

1:11: Ga 2:7, Kl 1:25, 1 Te 2:4, 1 Ti 6:15 **1:12:** Ap 9:15, Ga 1:15-16

1:13: Ap 3:17, 8:3, 9:4-5, 1 Ko 15:9-10, Ga 1:13 **1:14:** Lu 7:47, Ro 5:20, 1 Ko 15:10, 2 Ti 1:13

¹⁵ Krais Iesus, gumazamizir arazir kurabagh amiba men akuraghasa nguazir kamın ize. Ezi men tongın, kon arazir kuraba bar men arazir kurabagh afira. Ezi akar kam a guizbangıra, gumaziba a baregh niğhnizir gavgavim an iki.

¹⁶ Ezi Krais Iesus kamagh sua ifonge, gumazamiziba bar kamaghın fogh, a gumazir arazir kurabagh amiba a men asughasugha nımıra me gamua zui. Kamagh amizima a faragha nan apangkufi, ezi ki an ababanımın mın iti, eghti a na gamizir biziba men akaghti me dar ganıva, niğhnizir gavgavim an ikıva, egh ikırımırım ikia mamaghıra itim iniam.

¹⁷ Ezi an Atrivir Zurara Itim. An oveghan kogham, ezi e gumazamiziba an ganıghan kogham. A uabıra bar guizbangın God. Kamaghın amizi, e zurara bar an ziam fıva a mikim suam, God ni bar ekevegha bar dera. Bar guizbangıra.

Pol Timoti miğia ghaze, ni niğhnizir gavgavir Iesusın itim, an suiragh gavgafıgh

¹⁸⁻¹⁹ Nan otarim Timoti, ki fo, Godın akam inıgha izir gumazim fomıra nın arazibar gun mikeme. Ezi ki akar kam giñıghniğha, egha bizir ni damuamiba bar dar gun ni miğei. Ki kamaghın ifonge, ni niğhnizir gavgavim Iesusın ikıva an suiragh gavgavıgh, uan araziba deravıra da tuisıgh arazir aghuıbar giñ mangi. Ki kamagh sua, ni Godın akam inıgha izir gumazim ni ganıgizir akar kabar giñ mangi, egh tuavir kamın

ni midorozir aghuim misoghiva nighnizir gavgavimin aven tugh gavgafigh. Bizir kam bagha, ki akar kam ni ganidi. Ezi gumazir maba, me uan araziba deragha da tuisigha, egha arazir aghuibar gin mangan aghuagha da batosi. Egha tuavir kamın me uan nighnizir gavgavibagh asighasiki.

²⁰ Ezi men tongin Himeneus ko Aleksanda kamaghin ami. Ezi ki kamaghin ifonge, aning ua Godin ziam gasighasighan markiam. Aning kamaghin foghasa, ki aning isa Satanin agharim gati.

2

E gumamazibar akurvaghsi God ko mikimiva an azangsigham

¹ Ki mighighavira ia migei, faragh damuamin bizim a kamakin, ia gumamaziba bagh God ko mikimiva a minabiva egh an azangsighiva, egh a gumamaziba bar men akurvaghsi a gakaghon.

² Egh uaghan atriviba ko gavmanba da bagh Godin azangsigh. Kamaghin, e bar deragh ikiva navir amirizibar ikiva, egh God baghavira itir arazibar amuva God ifongezir araziba bar dar gin mangam.

³ God ko migeir arazir kam, a Godin damazimin bar dera. God, en Akurvazir Gumazim, arazir kam gifonge.

⁴ A kamagh sua, a bar gumamaziba men akurvaghham. Eghti me bar guizin akamin mingarim gifogham.

⁵ E fo, Godin vamıra iti. Ezi abuir gumazir vamıra iti, a God ko en tighin iti. A gumazir kamra, Krai Iesus.

⁶ Dughiar God inabazimin, Krai Iesus gumazamiziba bar me bagha uabi isa God ganigha aremegha egha ua me givese. Ezi arazir kamın God kamaghın en aka, a uan gumazamiziba bar moghıra ua me iniam.

⁷ Egha ingangarir kam bagha, God aposel ko akam akunamin gumazimin ikiasa na misefe. Ki guizbangıra migei, ki ifarir puvati. A Kantrin Igharazibar Gumazibar sure damuasa ingangarim na ganingi, eghti me nighnızir gavgavim Kraisin ikıva egh guizin akam gifogham.

⁸ Ki kamaghın ifonge, nguazir kamın gumazamiziba bar dafariba fıva God ko mikim. Ki kamagh sua, me bar uari isıva God danıngıva zuegh ikıva, egh anıngagharir arazim ko adoghadozir arazim atakigh. Me arazir kam damuva, God ko mikim.

Ingangarir aghuim damuamin arazim, a guizin amizibar kurukazim

⁹ Ki kamaghın ifonge, amiziba korotiar aghuibar aghuti, da men tugha tigham. Eghti men korotiaba, igharaz darazi men ganıva nighnızir kuraba ko aghumsızir nighnıziba ikian kogham. Me uan dapanir arıziba mıghıvıra da asingan marki, egh uan mikarziba, manmaniaba ko gol ko korotiar bar pın koziba, puram azenan dar kurukan marki.

2:5: Ro 3:29-30, Ga 3:20, Hi 8:6, 9:15, 12:24 **2:6:** Mt 20:28, 1 Ko 1:6, Ga 1:4, Ef 1:7-9, 2 Te 1:10, Ta 1:3 **2:7:** Ap 9:15, Ga 1:16, 2:7-8, Ef 3:7-8, 2 Ti 1:11 **2:8:** Ais 1:15, Mal 1:11, Jo 4:21 **2:9:** 1 Pi 3:3-5

¹⁰ Amizir Godin akamin gin mangasa ifongeziba, me arazir aghuibar amu. Arazir kaba, kar guizin men kurukazim.

¹¹ Egh amiziba bar uari dikabiragh egh nimira ikiva Godin akam baragh.

¹² Ki kamaghin amizibar amamangatizir puvati, me uari uari fiva gumazibar faraghfaragh mangi, egh Godin akamin men sure damuan kogham. Amiziba uan akaba dukuaghiva nimira iki akaba baragh.

¹³ Ia oragh! God faragha Adamin ingari, egha gin Evan ingari.

¹⁴ Ezi Adam akar ifavariba nighnizir gavgavim a dar itir puvati. Amizimra akar ifavariba nighnizir gavgavim a dar iti, egha arazir kuram gami.

¹⁵ Amiziba boriba batir ingangarim damuva, egh nighnizir gavgavim zurara Kraisin ikiva egh uari isiva a daningiva egh zuegh iki, egh me igharaz darazigh ifongegh, egh me arazir aghuibar gin mangiti, God men akuragham.*

3

Siosin gumazir dapaniba arazir aghuibar amu

¹ Akar kam a bar guizbangira, gumazitam siosin gumazir dapanitamın ikisi a ingangarir aghuim gifonge.

² Siosin gumazir dapanim, an arazir aghuibar gin mangi, eghti me arazir kuratam bagh an

2:10: 1 Ti 5:10 **2:12:** 1 Ko 14:34 **2:13:** Stt 2:7, 2:21-22, 1 Ko 11:8-9 **2:14:** Stt 3:1-6, 2 Ko 11:3 * **2:15:** (2:15) Grighin akam, vezin kamın deragha bigha mikemezir puvati. **3:1:** Ap 20:28, Ef 4:12, Fl 1:1, 1 Ti 1:15 **3:2:** 1 Ti 5:9, 2 Ti 2:24

ganıva avegham. An amuir vamıra iki. Egh an dabirabim bar moghıra deragh, navir ghurimın araziba dikabıragh, egh arazir aghuıbara damu ziar aghuim inıva, egh a gumazir ıgharazıba isi dipenimın mangıva, egh deravıra gumazıbar sure damu.

³ A wainın dipar avıribar amıva onganan marki. A zuamıra anıngaghıva gumazıbav soghan kogham, a men asughasugh. Egh bizıba bagh gumazıba adoghan marki, egh a dagıaba baghıvıra ikian marki.

⁴ Egh deravıra uan dipenimın itir darası men gan, egh borıbav kımıtıma me deravıra an akaba baragh dar gın mangı.

⁵ (Gumazim uan amuiroghborıba deraghvıra men ganan kogh, manmaghın a Godın siosın ganamin ingangarım inıam? Bar puvati.)

⁶ Gumazir datırıghıra nıghnızir gavgavım İesusın itim, a Godın siosın ganan kogham. A kamaghın nıghnıgh suam, a gumazir aghuım, egh uan zıam fam. Eghtı God ivezir kuram Satan ganıngızı moghın a ivezir kuram a danıngam.

⁷ Siosın gumazir dapanım, siosın azenan itir gumazıba a mıkim suam, a zıar aghuım iti. A zıar aghuım ikian koghtıma, gumazıba akar kurabar a mıkımtı, an aghumsıghıva, egh Satanın azuazımın aven mangıgham.

Siosın ingangarır gumazıba arazır aghuıbar gın mangı

⁸ Kamaghıra siosın ingangarır gumazıba, gumazıbar damazıbar me zıar aghuım iki. Egh me

mizer pumuningin ikian marki, egh wainin dipar aviribar amiva onanan marki. Egh dagiaba bagh bar ikuvigh ifar da inian marki.

⁹ Me uan araziba deraghvira da tuisigh arazir aghuibar gin mangi, egh guizin akar e nighnizir gavgavim an itimin suiragh gavgafigh.

¹⁰ Ia faragh me isi ingangaritam datigh, ganigh. Eghti men ingangarim deraghti, me siosin ingangarir gumazibar ikiam.

¹¹ Kamaghira, amiziba uaghan, gumazibar damazibar me ziar aghuim iki. Egh me igharaz darazi girakirangin me mikiman marki. Egh men dabirabim bar moghira deragh, egh me guizin deraghvira ingangarir me inizibar amu.

¹² Eghti siosin ingangarir gumazim an amuir vamira iki. Egh a uan boriba ko an dipenimin itir darazi deragh men gan.

¹³ Egh gumazir deravira ingariba, me ziar aghuiba iniam. Egh me atiatingan kogh uan nighnizir gavgavir Krai Iesusin itimin gun mikimam.

Godin arazibar akar mogomem, a bizir bar ekiam

¹⁴ Ki gurumra izi ian ganasa ifonge, egha migirigiar kam ia bagha an osiri.

¹⁵ Egh kamaghin, ki zuamira izeghan koghti, ia migirigiar kabar ganiva egh ia arazir aghuibagh fogham, arazir e Godin adarazi damuamiba. E Godin adarasi, e Godin zurara itimin sios. Egha siosin aven itir darasi, erara, e dipenir akinibar

min gavgavigh guizın akam gupughıva tugh gavgavigham.

¹⁶ E guizbangıra fo, Godın arazibar akar mogomem, a bar bizir ekiam. Ezi akar God en akazir kam, a kamakın,

A guizın gumazımın oto, ezi gumazamiziba an gani.

Ezi Godın Duam kamaghın en aka, an araziba bar dera,

Ezi enselba an gani.

Ezi gumaziba ghua an akamın gun bar gumazibav kiri.

Ezi nguazımın itir gumazamiziba nighnızir gavgavim an iti.

Ezi God a inigha uan Nguibamın ghua-vanabozi a ziar ekiam ini.

4

Akar ifavariba Godın gumazamizibar nighnızibagh asıghası

¹ Godın Duam guizbangıra kamaghın mıgei, Dughiar Gın Izamim, gumazir taba uan nighnızir gavgaviba ategham. Egh me ifavarir duaba ko duar kurabar akaba baragh men gın mangam.

² Eghtı ifavarir gumaziba, me gumaziba akar ifavaribar men sure damuam. Men arazir aghuibar gın mangamin nighnıziba ariaghıre mati avim dar isi, egha me ua uan arazir aghuiba ko kurabagh fozir puvati.

³ Me gumaziba amuiba ikian men anogoroke. Egha me, dagher God e bagha ingarizir maba, me ghaze ia dar aman marki. Dagher kaba, God ghaze, gumazamizir guizin akam gifogha nighnizir gavgavim an itiba, merara dagher kaba iniam. Egh dagheba iniva dar amiva God minabagh.

⁴ E fo, God ingarizir biziba bar, da bar dera. Ezi e bizir kurabar min a dar ganam kogham. Puvati. E Godin minabagh da iniam.

⁵ E fo, e daghebar amisi, e God ko migeir arazim ko Godin akamin gun migeir arazim damuti, God arazir kamın daghebar amuti, da Godin bizibar miraram otogham.

Timoti Kraisin ingangarir gumazir aghuimin iki

⁶ Egh ni akar gavgavir kam Godin gumazamizibar aningiva, egh ni Kraisi Iesusin ingangarir gumazir aghuimin ikiam. Egh ni, guizin akar e inizir nighnizir gavgavim an itim, ko fofozir aghuir ni gin zuiba, da ni damuti, tuavir kamın ni gavgavir ekiam iniam.

⁷ Egh ni eghaghanir kiniba ko eghaghanir kuraba akirim ragh a dagh asaragh. Egh ni deravira Godin arazibar sure damuam.

⁸ Ni fo, e uan mikarzipar amuti da gavgavighsi, e ingariva bizir maba sara damuti en mikarzipa gavgavigham. Eghti e Godin arazibar sure damuti da en ikiti e gavgavigham, da bar en akurvaghvira

4:3: Stt 9:3, Ro 14:6, 1 Ko 8:8, 10:30-31, Kl 2:20-21, Hi 13:4 **4:4:** Stt 1:31, Ap 10:15, Ro 14:14, 14:20, 1 Ko 10:25, Ta 1:15 **4:7:** 1 Ti 1:4, 6:20, 2 Ti 2:16, 2:23, Hi 5:14 **4:8:** Sng 37:4, Mt 6:33, Ro 8:28, Kl 2:23, 1 Ti 6:6

ikiam. Egh da e datirighin itir ikirimirim ko ikirimirir gin iniamimin en akurvaghäm.

⁹ Ezi akar kam a bar guizbangira. Gumaziba bar a baraghiva nighnizir gavgavim an ikiam.*

¹⁰ Godin ikia mamaghira itim, a gumazamiziba bar men Akurvazir Gumazim, egha an nighnizir ekiam kamakin, a gumazamizir nighnizir gavgavim an itiba men akura. E nighnizir gavgavim an ikia, egha bizir e fogha iniamiba bagha mizua iti. Kamaghin amizima, e zurara bar puvira ingari.

¹¹ Ni gumazamiziba akar gavgavir kam me mikimiva egh men sure damuti me dar gin mangi.

¹² Marazi nin gara ghaze, ni gumazir igiam. Egh gumazitam kamaghin ni mikiman markiam, kar gumazir kinim. Eghti ni nighnizir gavgavim itiba bagh ababanimin uabi atigh. Egh arazir aghuibar amuti, me nin arazibar ganiva, egh nin gin mangam. Nin arazir aghuibara kara: nin akar aghuiba, ko nin daroriba, ko nin arazir igharaz darazigh ifongezim, ko nighnizir gavgavimin arazim, ko Godin damazimin zuegha itir arazim.

¹³ Datirighin tugh mangi ki izamin dughiam, ni Godin Akinafarimin akabar gan me mikim, egh Godin akabar me mikin, egh dar mingarimin men sure damu, egh uan gavgavim isi ingangarir kabar aning.

¹⁴ Ni fo, fomira siosin gumazir dapaniba uan

4:9: 1 Ti 1:15 * **4:9:** (4:9) E fozir puvati, a manmaghin mikimasa, "akar kam a guizbangira," ves 8in itir akam, o ves 10in itir akam?

4:10: Sng 36:6, 1 Ko 4:11-12, 1 Ti 2:3-4 **4:12:** 1 Ko 16:11, Ta 2:7, 2:15, 1 Pi 5:3 **4:14:** Ap 6:6, 8:17, 13:3, 19:6, 1 Ti 1:18, 2 Ti 1:6

dafariba isa nın dapanim gariki. Ezi dughiar kam Godın akam inigha izir gumazir mam akamin gun ni mikeme, ezi tuavir kamın God bizir aghuimın mın uan gavgavim isa ingangarim bagha ni ganıngi. Ezi ki ni migei, ni gavgavir kam ataghraghan marki, ni a sara Godın ingangarim damuvıra iki.

¹⁵ Ni uan ingangarir kaba ni deravıra dar gan. Egh ni bar uabi isi ingangarir kam danıngıva a damuti a deragh otogh. Eghti gumazamiziba bar nın ingangarir arazibar gan fogham, da bar dera.

¹⁶ Egh ni bar deragh uan arazibar ganıva, egh uaghan ni gumazamizibar sure gamir ingangarimın gan. Ni kamaghın damu gavgavighıma, eghti tuavir kamın God nın akuragham, egh gumazamizir nın akam baraziba uaghan men akuragham.

5

Pol ghaze, Timoti gumazamiziba uan adarazir mın me damu

¹ Ni gumazir aruabar atar pamten me mikıman marki. Puvati, ni uan afeziamın mın aghumra me mikımıva me fi. Egh ni gumazir igiaba, ni uan aveghbuabagh ami moghın, deragh me damu.

² Egh ni amizir aruaba, ni uan amebam gami moghın, arazir kamra deragh me damu. Egh ni amizir igiaba, ni uan buaramizibagh ami moghın, deragh me damu. Kar arazir bar Godın damazimın zuezim.

Tina amizir odiaribar ganam?

³ Eghti amizir odjaritam bar uabira ikıtıma, ni bar arazir aghuımın a damu.

⁴ Eghti amizir kam boriba ko igiaba ikıtı, ni borir kabar akurvaghti, me deraghvıra kamaghın fogh suam, men ingangarir faragh Godın damazımın damuamim a kara, me bar deraghvıra uan amebamın ganam. Egh arazir kamın, me uan amebam ko afezamın akurvazim ko ingangarir dafar aning fomıra me gamiziba ikarvagham. God arazir kam bar a gifonge.

⁵ Ezi amizir odjarim bar uabira iti, ezi tav angarir puvati, a kamaghın ami, a nıghnızir gavgavim Godın ikiava egha bizir aghuir a fogha iniamiba mızua iti. Egha a zurara arueba ko dımagaribar God ko mıgiava, egha uabın akurvaghasa an azangsısi.

⁶ Ezi amizir odjarir uan mıkarzim isa pura tintinimın bizir ıgharazıbagh amim, an angamra ikiava, egha navir averiamın aven, a mati aremegha gıfa.

⁷ Eghti ni akar gavgavir kam uaghan, gumazamiziba me daning, eghti me arazir aghuıbar amuti, kamaghın gumazir ıgharazıba men gan akar kuraba me mıkıman kogham.

⁸ Ni oragh. Gumazitam uan anababar ganan kogh, egh uaghan uan adarazir ganan koghıva, gumazir kam guızbangıra uan nıghnızir gavgavim ataki. An arazir kurar kam, a gumazir gavgavim puvatızıba, men arazir kurabagh afıra.

⁹ Ezi ni amizir odjarıbar zıaba akınafarımın

aven da osirisi, ni amizir kamaghin amiba men ziaba osir: Amizir 60 plan azeniba tugha ghua-vanadiba, ko amizir deravira pamin ikezim,*

¹⁰ ko amizir ingangarir aghuiba bagha ziar ekiam itim. Ingangarir aghuibar akara, uan boriba deravira dar garava, dagheba nguibar gumazibagh anidi, Godin adarazir dagariba ruava, egha gumazir osimtiziba itibar akurvagha, egha uaghan ingangarir aghuir igharaziba dagh ami. Kamaghin amir amizibara, men ziaba osir.†

¹¹ Ezi amizir odjarir bar ghurizir puvatiziba, ni men ziaba akinafarir kamın da osiran marki. E fo, men naviba ua pabar ikisi dikavti eghti men arazir kam, a men arazir Kraıs baghavira itim gafiragham.

¹² Egh tuavir kamın me akar dikirizir me faragha amizim ateghiva, egh me fogham, Godin damazimın men arazim ikufi.

¹³ Egha arazir mam me uaghan a gami. Me amirizir arazim gamuava pura dipenibagh arui. Me amirvazir arazimra amir puvati, me gumaza-

* **5:9:** (5:9) E fozir puvati, me tizim bagha amizir odjaribar ziaba akinafarimın aven da osiri. Fofozir gumazir maba ghaze, amizir odjarir maba akam akirigha ghaze, me Godin ingangarim damuva egh ua pabar ikian kogham. Ezi Kraısın adarasi ti amizir kabar ziaba osiri. Egha me amizir kaba daghebar men akurvasi. **5:10:** Hi 13:2 † **5:10:** (5:10) Ni Jon Osirizir Akar Aghuim 13:1-17in gan. Dughiar kamın, men arazimra kara, gumamazibiza izi nin dipenimın otoghti, ni fogh, tuavimın mineziba men dagaribagh amima da mize, eghti ni men dagariba ruegh. Arazir kam, kar ingangarir amizir kiniba ko ingangarir gumazir kinibar ingangarimra. Ezi Iesus uan suren gumazibav gia ghaze, ia uari ingangarir gumazir kinibar mın ikiam. Ni Matyu 20:25-28in gan. **5:13:** 2 Te 3:11

miziba amir arazibar akaba baragha dagh ifuava, egha aruava girakirangin me miği. Me uaghan akar e mikiman koghamibav gei.

¹⁴ Ezi ki kamaghin nighnisi, amizir odarir igiaba ua pabar ikiva egh boriba bati egh uan paba ko boribar gan. Egh me kamaghin damuti, en apaniba men arazir me amibar ganiva, egh akar kurabar e mikiman kogham.

¹⁵ Ni fo, amizir kabar maba me tuavir aghuim ategha, egha Satanin gin zui.

¹⁶ Ezi amizir nighnizir gavgavim Kraisin ititam, an nguibamin amizir odariba uaghan ikiti, amizir kam uabi men gan. A kamaghin damuti, siosin gumazamiziba men ganamin osimtiziba puvatigham. Egh siosin gumazamiziba, me amizir bar uarira itibar ganam.

E siosin gumazir dapanir ingangarir aghuim gamiba, e deravira men ganam

¹⁷ Ia, siosin gumazir dapanir ingangarir aghuim gamiba, ia ziar ekiam ko ivezir aghuim me daning. Bizir kaba faragh da iniamiba, kar gumazir dapaniba, me ingangarir dafam gamua Godin akam akura, egha God ifongezir arazibar gumazamizibar sure gami.

¹⁸ E fo, Godin Akinafarim kamaghin miği, “Ia, bulmakau raizin iniba tuir dughiamin, ia an akam ikeghiva damisi an anogoroghan marki.” Ezi e fo, “Ingangarir gumazim, a uan ivezim iniam.”

¹⁹ Eghti gumazitam kamaghin mikim suam, gumazir dapanitam arazir kuram gami, eghti ni akar

kam baraghan marki. Eghti, gumazir pumuning, o pumuning ko mikezim, an ganigh bar moghira akar kamra mikimti, ni me baragh.

²⁰ Eghti gumazi dapanitaba arazir kuram damighti, ni gumaziba bar men damazimin me akirigh. Eghti kamaghin igharaz darazi me uaghan atiatingam.

Timoti deragh uan arazibar gan

²¹ Ezi ki Godin damazim ko Krais Iesusin damazim ko Godin enselbar damazibar, ki bar deragha kamaghin ni migei, ni bar deravira ingangarir ki ni mikemezir kabar amu. Egh ni ingangarim damuva, ni gumazir ekiaba ko namakabara me isi uabin toroghan marki. Ni arazir vamira gumaziba bar, me damu.

²² Egh ni zuamira Godin ingangarim damusi gumazitaba amsiva dafariba me gisin darighan marki. Eghti gumazir kabar arazir kuraba, dar osimtizim nin ikian kogham. Ni ua bagh ganiva, egh ni Godin damazimin bar zuegh ikiam.

²³ Ni pura dipar kinibar aman marki. Ni wainin dipar muziarir taba sara damiti, da nin navimin akuragham. Eghti arimariar zurara ni bativir kam, a givagham.

²⁴ Gumazir mabar arazir kuraba, bar azenara itima, me dar gara ghaze, men araziba bar ikufi. Ezi mati men arazir kurar kaba da faragha ghua kotin otifi. Ezi gumazir igharazibar arazir kuraba da mueghav iti. Egh gin da aghurighiram.

²⁵ Ezi kamaghira arazir aghuiba uaghan azenan otifi, ezi me dar gari. Ezi arazir aghuir maba zuamira azenan otivir puvati, da uaghan mon-gegh mamaghira ikian kogham.

6

Ingangarir gumazir kiniba arazir aghuibara damu

¹ Gumazir igharazibar apengan itir ingangarir gumaziba, me bar uan gumazir ekiar men gariba deragh me damuva, ziar ekiaba me daningiva egh men apengan iki. Eghti gumazir ekiar men gariba, Godin ziam ko en suren migirigiba, akar kurabar dav kiman kogham.

² Eghti ingangarir gumazitamın garir gumazir ekiatam a nighnzir gavgavim ikiti, an inganganir gumazir kam kamaghın mikıman marki, a nan mav, kamaghın ki an akaba batogham. Puvati, a kamaghın nighnigh suam, gumazir kam ki an akurvaghsi ingangarim damuam, a nighnzir gavgavim itima, ki bar a gifonge. Egh nighnzir kam a damuti, a ingangarir aghuim damuam. Timoti, ni gumazamiziba akar kaba me mikiniva men sure damu.

Dagiabagh ifongezir arazim, an arazir kurar guar aviribar mingarim

³ Gumazitam akar igharizitam ian sure damuva, egh kamaghın mikim suam, En Ekiam Kraıs İesusın guızın akam ko Godın gın zuir arazimın suren migirigiba, da guızın akaba pu,

⁴ gumazir kam uan niġhnizibara ifuegha uabira uabi fe, egha bizitam ġifozir puvati. A niġhnizir kuram ikia, ariava onganizi mogħin, akabar gumazibagh afighasa, egha pura bizir muziariba bagħa akabar uari adoghadosi. Akar kamagħin amiba, da gumazibagh amima men naviba gumazir igharaziba bagħa men derazir puvati, egha uari abigha, egha gumazibar zibagh asighasigha, egha niġhnizir kurabar igharaz darazigh amuava,

⁵ egha me zurara pura uarir atari. Ezi gumazir arazir kabagh amiba, men niġhniziba derazir puvati, ezi me bar ongani, egha guizn akam ġifozir puvati. Me ghaze, Godn ġin zuir arazim, mati biziba isir tuavim.

⁶ Guizbangira, e God e ganidir biziba bagħ bar akueghiva, egh an arazibar ġin mangiti, eghti God bar bizir aghuir aviriba e daningam.

⁷ E fo, en amebaba e batezi e nguazir kamn otozir dughiamn, e bizitam suiragħa izezir puvati. Egh dughiar e ovegh mangamim, e uaghan bizitam suiragħ mangan kogham.

⁸ Kamagħin e dagheba ko iniba ikiva, egh suam, “Kabanang, en tughati.”

⁹ Ezi gumazir dagiaba iniasa bar ifongeziba, Satan me gifara men niġhnizibagh etui, mati asizim azuazim gupuzi mogħin, men naviba, arazir onganir avirir osimtiziba anidibar amusi dikavti, bizir kam bar me damu egh me gasighasighti me

6:4: 1 Ko 8:2, 1 Ti 1:4, 1:7, 2 Ti 2:23, Ta 3:9 **6:5:** 1 Ko 11:16, 2 Ti 3:8, 4:4, Ta 1:11, 1:14, 2 Pi 2:3 **6:6:** Sng 37:16, Snd 15:16, Fl 4:11-12, 1 Ti 4:8, Hi 13:5 **6:7:** Jop 1:21, Sng 49:17, Snd 27:24, Sav 5:15 **6:8:** Snd 30:8, Hi 13:5 **6:9:** Snd 23:4, 28:22, Mt 13:22, 1 Ti 1:19, 3:7, Je 5:1

bar ikuvigham.

¹⁰ Ezi dagiabagh ifongezir arazim, an arazir kurar guar aviribar mingarim. Gumazir maba dagiaba baghavira ifonge, ezi arazir kam me gamima, me uan nighnizir gavgaviba ataghrasi. Egha me osimtizir kurar ekiam isa, mati afuzim navim okoreghava vongin oto.

Pol akar gavgavir aghuibar Timoti migei

¹¹ Ezi no, ni Godin gumazimra, ni bizir kurar kaba akirim ragh dagh asaragh. Egh ni arazir aghuibar amuva, egh guizin Godin araziba iniva, egh nighnizir gavgavim ikiva, egh igharaz darazigh ifongezir arazim ikiva, egh arazir tugh gavgavigha osimtiziba bar da ateramim ikiva, egh gumazibar asughasughamin arazim iki. Ni arazir kaba bar pamtem dar suiragh dar gin mangi.

¹² Gumazir Kraiss nighnizir gavgavim an itim, a mati gumazir deragha misozimin min, uan nighnizir gavgavimin aven tugh gavgafi. Kamaghin ki ni migei, ni uan nighnizir gavgavimin aven tugh gavgavighiva, bar deragh misogh. Fomira ni uan nighnizir gavgavir Kraissin itimin gun gumamazir aviribar damazimin migeima me ni baraki. Dughiar kamın God ikirimirir aghuir mamaghira itim iniasa nin dia. Eghti ni deragh misoghiva, ikirimirir kamın suigham.

¹³ Godin biziba bar dagh amizi da angamra itim, ko Kraiss Iesus, gumazir Pontius Pailatin damazimin deragha bighavira uabin gun

6:10: Kis 23:8, Lo 16:19, Ef 5:5 **6:11:** 2 Ti 2:22 **6:12:** 1 Ko 9:25-26, 1 Ti 1:18, 2 Ti 4:7 **6:13:** Jo 5:21, 18:36-37, 19:11, 1 Ti 5:21, MAA 1:5

mikemezim, ki aningın damazımın akar gavgavim ni migei.

¹⁴ Ni akar gavgavir ni inizir kam, ni bar deraviram an gın mangi. Ni miğirigiar kuratam, o bizitam damuan marki, ehti me akar kuratam ni mikıman kogham. Egh ni bar deragh akar kamın gın mangıva en Ekiam Kraıs İesus ua ızamin dughiamın tugham.

¹⁵ A dughiar God atızımın otogham. God uabıra, gumazıba an zıam fe. Egha uabıra, bizıba bar dar gari da an apengan iti. An Atrivıba bar men Atrivir Ekiam, egha a Gumazir Ekiaba Bar men Gumazir Ekiam.

¹⁶ A uabıram oveghan kogham. An angazangarir ekiamın aven iti, ezi e an boroghın mangıghan kogham. Tav an ganızir puvati. Ehti gumazıtam an ganıghan kogham. Kamaghın amızıma, e zurara an zıam fam, egh mikım suam, an gavgavim ikıvıra ikiam. Bar guızbangıra!

Gumazir dagıar avırıba itıba, me nıghnızir gavgavim Godın ikı, egh gumazamızıbar akurvagh

¹⁷ Gumazir dagıar avırıba ikıa nguazir kamın itıba, ni kamaghın me mikım, me uarı uan zıaba fan marki. Egh me uan bizir pura ikuvıba me nıghnızir gavgavim dar ikian marki. Me guızbangıra nıghnızir gavgavim Godra ikı. An e damutı, e bar akongeghasa, a bizir aghuir avırıba e ganıdı.

¹⁸ Ni kamaghın me mikımam, me arazir aghuir

6:14: Fl 1:6, 1:10, 1 Te 3:13, 5:23 **6:15:** Lo 10:17, 1 Ti 1:11, 1:17, MAA 17:14, 19:16 **6:16:** Kis 33:20, Jo 6:46, Fl 4:20, Ju 25 **6:17:** Sng 62:10, Mk 10:24, Lu 12:20-21, 1 Te 1:9 **6:18:** Ro 12:13, Ga 6:6, Ta 3:8, Hi 13:16, Je 2:5

avıribar amuva egh igharaz darazir akurvagh. Egh me zurara bizir avıriba gumazamizir biziba puvatıziba anıng. Egh me uan dagıabagh nıghnıgh suam, kar en bizimra puvati. Guizbangıra, me bizir maba isıva igharaz darazir akurvagham.

¹⁹ Egh me kamaghın damuva, me mati gumazim gın uan dabirabim bagha bizir avıriba arısi. Egh me gın iniamin dabirabim uari bagh anerkır, egh ikırımırir guizbangıra itim iniam.

Pol mıgırıgıar abuananaba Timoti ganıdi

²⁰ Timoti, nı bar deravıra ingangarir God nı ganıngızir kamın gan. Egh pura akar Godın nıghnızimın gın zuir puvatıziba akırım ragh dagh asaragh. Egh nı gan fogh, gumazir kaba ifara ghaze, e Godın fofozim ikiava, egha men nıghnıziba ko Godın nıghnıziba uari adosi. Nı gumazir kaba bar men saghon iki.

²¹ Gumazir maba fofozir kamın gın ghuava, egha me nıghnızir gavgavimın tuavim ataki.

Godın apangkuvim nı ko iki.

6:19: Mt 6:19-20 **6:20:** 1 Ti 4:6-7, 2 Ti 1:14, 2:14, Ta 1:9, MAA 3:3

6:21: 1 Ti 1:16, 1:19, 2 Ti 2:18

Godin Akar Aghuim; Akar Dikirizir Gavgavir Igiam

The New Testament in the Aruamu language of Madang Province, Papua New Guinea, 2004 Edition Nupela Testamen long tokples Aruamu long Madang Provins long Niugini long 2004

copyright © 2004 Pioneer Bible Translators and the Bible Society of Papua New Guinea

© Faith Comes by Hearing

Language: Aruamu

Translation by: Pioneer Bible Translators

Godin Akar Aghuim in the Aruamu Language

This translation was produced by Pioneer Bible Translators, and was published in 2004 by the Bible Society of Papua New Guinea.

If you are interested in obtaining a printed copy, please contact the Pioneer Bible Translators at www.pioneerbible.org

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2025-05-15

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 15 May 2025 from source files dated 15 May 2025

8f6beb37-6783-55d5-91ed-8321cc3f5eea